

שנה"ל תשפ"ב

"עולות מצויות"

לימודי היסטוריה בחמ"ד

לתלמידים עולים חדשים

אנ' - דרך מצור

חוברת הנחיות

המסמך מיועד לשימוש פנימי בלבד
המסמך לא עבר עריכה לשונית

אין לעשות כל שימוש מסחרי במסמך ללא קבלת אישר בכתב מהמפמ"ר בלהה גליקסברג

בלהה גליקסברג

מוריה בר-און

מפמ"ר היסטוריה בחמ"ד

מדריכה ארצית אוכלוסיות מיוחדות חמ"ד

מסמך מעודכן תשפ"ב

אל: המחנכים והמחנכות להיסטוריה בחמ"ד המלמדים תלמידים עולים חדשים
מאת: בלהה גליקסברג, מפמ"ר היסטוריה בחמ"ד

שלום רב!

הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד שמח להציג את מסמך 'אבני הדרך - עולים למצוינות', שמטרתו לסייע למורים ולמורות המלמדים תלמידים עולים חדשים בהנחיות בכל תהליך ההוראה, הלמידה וההערכה.

זכינו ומדינת ישראל קולטת עלייה מכל קצוות תבל עד עצם היום הזה. היות וכך, נדרשת היערכות, ליווי ותמיכה משמעותיים, ובמיוחד במקצוע בעל חשיבות לימודית וערכית, כמו לימודי היסטוריה, עבור התלמידים הללו. בלימודי היסטוריה בחמ"ד יש פוטנציאל עצום לסייע בקליטתם של התלמידים העולים החדשים ולייצר את החיבורים הנדרשים למדינה ובכלל לשרשרת הדורות.

מסמך זה מתייחס הן לתלמידים עולים חדשים והן לתלמידים המוגדרים כתושבים חוזרים.

תלמידים אלו מתמודדים עם אתגרים רבים:

- התמודדות עם אתגרים הנובעים מהמעבר הבין-תרבותי
- התמודדות עם הבדלים בין מערכת החינוך ואופן הלמידה בארצות שהגיעו מהן לבין מערכת החינוך ואופן הלמידה בישראל
- לימוד וביסוס השפה העברית
- השלמת פערים לימודיים במקצועות הלימוד השונים, ועוד.

המחנכים והמחנכות להיסטוריה בחמ"ד עושים ויעשו כל מאמץ לסייע לתלמידים אלו בהשתלבות מיטבית במדינת ישראל בכלל ובלימודי היסטוריה בחמ"ד בפרט.

ההתייחסות לחט"ע מופיעה בעמודים 6-10

ההתייחסות לחט"ב מופיעה בעמוד 11.

בהצלחה!

בלהה

1. הנחיות כלליות¹:

חשוב שהמורה ידאג לקבל את רשימת התלמידים העולים שהופקה בבית הספר מדו"ח סטטוס תלמידים עולים לשנה"ל הנוכחית.

א. ההתאמות בבחינות הבגרות לעולים חדשים נקבעות בהתאם לשלוש רמות הניתנות רק על פי דוח של משרד החינוך המהווה אישור רשמי לרמת הזכאות של התלמיד:

- רמה א': מי שעלה לישראל והחל ללמוד באחת הכיתות א'-ג'
- רמה ב': מי שעלה לישראל והחל ללמוד באחת הכיתות ד'-ח'
- רמה ג': מי שעלה לישראל והחל ללמוד באחת הכיתות ט'-י"ב

ב. ההתאמות בבחינות הבגרות לתושבים חוזרים נקבעות בהתאם לשלוש רמות:

- רמה א': תלמיד שלא למד בישראל לפחות 4 שנות לימוד מלאות, גם אם לא רצופות (הספירה מכיתה א' ואילך).
- רמה ב': תלמיד שלא למד בישראל לפחות 6 שנות לימוד מלאות, גם אם לא רצופות (הספירה מכיתה א' ואילך).
- רמה ג': תלמיד שלא למד בישראל לפחות 6 שנות לימוד מלאות, גם אם לא רצופות, ושב למערכת החינוך בישראל לאחר שמלאו לו 15 או בכיתה י', לפי המוקדם מהם. או תלמיד שלא למד בישראל לפחות 4 שנות לימוד מלאות ורצופות ושב למערכת החינוך בישראל לאחר שמלאו לו 15 או בכיתה י', לפי המוקדם מהם (הספירה מכיתה א' ואילך).

תלמידים עולים ואזרחים חוזרים זכאים להתאמות בבחינות הבגרות לפי המפורט בחוזרי המנכ"ל שקישור אליהם נמצא בהערות שוליים מס' 1.
הרמות ניתנות רק על פי הדוח של משרד החינוך המהווה אישור רשמי לרמת הזכאות של התלמיד.

¹ חשוב לקרוא בפירוט את הנהלים- ניתן לראות בחוזר המנכ"ל- [עולים חדשים](#), [תושבים חוזרים](#).

להלן עיקרי הדברים עבור עולים חדשים :

רמה א'- תלמיד שהגיע לישראל והחל ללמוד באחת מהכיתות א'-ג'	רמה ב'- תלמיד שהגיע לישראל והחל ללמוד באחת מהכיתות ד'-ח'	רמה ג'- תלמיד שהגיע לישראל והחל ללמוד באחת מהכיתות ט'-י"ב
היבחנות בשאלון לעולה החדש 29284 או תוספת 10 נקודות לשאלון 29281	היבחנות בשאלון לעולה החדש 29284 או תוספת 15 נקודות לשאלון 29281	היבחנות בשאלון לעולה החדש 29284 או תוספת 15 נקודות לשאלון 29281
תוספת זמן של 25% בעת ההיבחנות בכתב	תוספת זמן של 25% בעת ההיבחנות בכתב	תוספת זמן של 25% בעת ההיבחנות בכתב
התעלמות משגיאות כתיב בהיבחנות בכתב	התעלמות משגיאות כתיב בהיבחנות בכתב	התעלמות משגיאות כתיב בהיבחנות בכתב
הקראת שאלון הבחינה בעת היבחנות בכתב	הקראת שאלון הבחינה בעת היבחנות בכתב	הקראת שאלון הבחינה בעת היבחנות בכתב
שימוש במילון (כולל מילון אלקטרוני) עברית-שפת- אם/שפת-אם-עברית בעת היבחנות בכתב	שימוש במילון (כולל מילון אלקטרוני) עברית-שפת-אם/שפת- אם-עברית בעת היבחנות בכתב	שימוש במילון (כולל מילון אלקטרוני) עברית-שפת-אם/שפת- אם-עברית בעת היבחנות בכתב

ג. בחינות בגרות מתורגמות (דו-לשוניות):

בחינות הבגרות מתורגמות ל-5 שפות: רוסית, אמהרית, אנגלית, צרפתית וספרדית.
לדוברי השפות האלה תינתן אפשרות למענה בשפת-האם או בעברית. כל הבחינות המתורגמות (הדו-לשוניות) תתקיימנה במועד הקיץ ובמועד החורף.
על בית הספר להזמין שאלון מתורגם (דו לשוני), מאגף הבחינות.

רמה א'-	רמה ב'-	רמה ג'-
תלמיד שהגיע לישראל והחל ללמוד באחת מהכיתות א'-ג'	תלמיד שהגיע לישראל והחל ללמוד באחת מהכיתות ד'-ח'	תלמיד שהגיע לישראל והחל ללמוד מהכיתות ט'-י"ב
-----	בחינות דו לשוניות	בחינות דו לשוניות
-----	-----	בחינה בעל פה- בשאלון רגיל או בשאלון עולים. (בחינה בעל פה מבטלת זכות לתוספת 15 נקודות)

ד. התאמת המענה לארץ העלייה-

יש לברר את ארץ המוצא של התלמידים העולים החדשים. לארצות המוצא יש מאפיינים שונים
שמהם נגזר אופן מענה ותמיכה שצריכים להיות מותאמים לאתגרי התלמידים העולים החדשים
המגיעים מאותה ארץ מוצא.

ה. תוקף הזכאות להתאמות בבחינות הבגרות -

- עולים מאתיופיה זכאים להתאמות למשך 12 שנים מתאריך עלייתם ארצה או עד גיל 25 (המאוחר מהם).
- עולים משאר המדינות זכאים להתאמות למשך 10 שנים מתאריך עלייתם ארצה או עד גיל 23 (המאוחר מהם).

ו. שעות תגבור לעולים-

יש לברר עם יועץ/ת בית-הספר האם התלמידים זכאים לשעות תגבור צבועות עבור עולים
חדשים.

2. לימודי היסטוריה לתלמידים עולים חדשים – חטיבה עליונה

א. חוקת הזכאות בהיסטוריה בחטיבה עליונה-

שתי יחידות החובה בהיסטוריה מורכבות מצירוף של שני רכיבים: $70\% + 30\%$.
צירוף של שני סמלי השאלונים $29283 + 29284$ מקנה לתלמיד העולה החדש את 2 יחידות החובה בהיסטוריה הנדרשות לו על פי חוקת הזכאות ($70\% + 30\%$).

- להלן קישור [למסמך הלימה עם פריסת השעות](#).
- קישור [לחוקי המענה בשאלוני הבגרות תשפ"ב](#) (עמוד 2)

ב. ספרי הלימוד המאושרים לחט"ע-

- **לכיתה י' - מסורת ומהפכות - בהוצאת מכון הר ברכה** אן ואלה תולדות - מסורת ומודרנה - בהוצאת מט"ח
והספר חורבן וגבורה – בהוצאת מכון הר ברכה.
- **לכיתה י"א - השיבה לציון – בהוצאת מכון הר ברכה.**

ג. מבחני בגרות לתלמידים עולים

מאגר שאלוני בחינות הבגרות פתוח לכל המורים, ובו תוכלו למצוא דוגמאות לבחינות בגרות החל משנת 2009. את החיפוש תוכלו לבצע על פי שם וסמל השאלון, שם המקצוע, מועד הבחינה, מגזר, סוג הנבחן (אינטרני או אקסטרני) ועוד.
שאלוני העולים יופיעו תחת מספר השאלון **29284**.
שימו לב כי ניתן למצוא שאלונים דו לשוניים בשפות- עברית, אנגלית, צרפתית, רוסית, אמהרית, ספרדית.

כיוון שתלמידים עולים חדשים יכולים לבחור בין להיבחן במבחן לעולים חדשים או להיבחן בשאלון רגיל, מומלץ מאד שהתלמידים העולים ייבחנו בשאלון המותאם לעולים חדשים. כדאי להתייעץ עם צוות ההדרכה או עם מוריה בר-און מדריכה לעולים חדשים היסטוריה בחמ"ד.

להלן כמה מאפיינים המשקפים את ההבחנה בין שני השאלונים הללו ויכולים לסייע כשיקולי דעת בקבלת ההחלטה בבחירת השאלון:

29281 - שאלון רגיל בתוספת בונוס (10 או 15 נק')	29284 - שאלון עולים חדשים
שאלות המתבססות על עברית כשפת-אם ובמשלב לשוני המתאים לכך	שאלות המותאמות לעולים החדשים במשלב הלשוני
הבחנה כוללת שאלות ידע והבנה, מקורות מילוליים, מקורות חזותיים, לב לדעת ופר"ח	שאלה מצומצמת במספר המטלות המרכיבות אותה
בדיקה מחברת הבגרות מותאמת לעולים חדשים ומתבצעת על ידי מעריכים המוכשרים לכך	שאלות ידע והבנה, מקורות חזותיים ופר"ח (ללא מקור מילולי)

חשוב להיעזר במחווניס הפדגוגיים על מנת לדייק את אופן ההוראה בכיתה.
ניתן למצוא את המחווניס באתר הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד - [קישור מצורף](#).

ד. חומרים מונגשים לתלמידים עולים חדשים

הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד הנגיש במהלך השנים חומרי לימוד עבור התלמידים העולים החדשים.

להלן מאגרי המידע שבהם ניתן למצוא חומרים המונגשים לתלמידים עולים חדשים:

- [מאגר דינמי](#) - תחת עמודת 'עולים חדשים' ניתן למצוא דפי עבודה, מערכי שיעור היברידים ועוד.
- **פרויקט בשבעים שפות** - מכיל חומרים בשפות שונות עבור תוכנית הלימודים בהיסטוריה בחמ"ד שנשלחו על ידי מחנכים להיסטוריה מרחבי הארץ (נמצא כעת בעבודה).

נשמח לקבל חומרים מונגשים נוספים לטובת כלל המורים. ניתן לשלוח למייל המצורף hemedhistory@gmail.com או למספר 052-7503256.

ה. חלופות בהערכה

החלופות בהערכה מהוות 30% מציון הבגרות.

להלן קישורים למסמכי החלופות בהערכה המותאמים לשנה"ל תשפ"ב:

1. מטלת הביצוע 'חמ"ד ועד': [חמ"ד ועד](#)
2. עבודת החקר 'חקר קהילה': [חקר קהילות](#)

מומלץ שתלמידים עולים חדשים יעשו את מטלת הביצוע חמ"ד ועד, משתי סיבות עיקריות:

א. תלמידים עולים חדשים יכולים להיתקל בקשיים הנובעים משליטה במיומנויות החקר שאינן בשפת האם שלהם המאפיינות ונדרשות בחקר קהילות. ניתן להתמודד עם אתגר זה רק אם בית-הספר ייתן לתלמיד העולה חדש מעטפת מקצועית תומכת.

ב. בתכנית 'חמ"ד ועד' יש מסלולי עדות העוסקים בעלויות, כך שחשוב שהתלמיד העולה החדש יפגוש עולים חדשים-ותיקים שיספרו לו על עלייתם ואופן קליטתם במדינת ישראל.

מומלץ לצרף בצוות כתיבת העבודה תלמידים עולים יחד עם תלמידים ותיקים.

התאמות לתלמידים עולים חדשים בכתיבת הערכות חלופיות:

- ניתן להגיש את הריאיון במטלת "חמ"ד ועד" בצורת שאלות ותשובות.
- ניתן להגיש את שלב הרפלקציה כשאלות ותשובות.
- ניתן להגיש את מטלת החקר מוקלטת.
- ניתן להגיש עבודות הערכה חלופית בשפת האם של התלמיד, בהנחה שיש מורה ששולט בשפה זו ויכול לקרוא את העבודה ולהעריך אותה. במקרה של בקרה, בית הספר יידרש לתרגם את העבודה לשפה העברית.
- ניתן להציע לתלמידים העולים החדשים לראיין עדים הדוברים את שפתם על מנת להקל בשלב הריאיון, וכן לבחור נושאים הקשורים לעלייה או לארץ המוצא ממנה הם באו.

השלמת הערכה חלופית לעולים

נבחנים עולים חדשים המעוניינים להשלים או לשפר הערכה חלופית (30%) לאחר סיום לימודיהם ייבחנו בשאלון הבגרות שסמלו 29272.

1. תכניות מיוחדות

בלימודי היסטוריה בחמ"ד קיימות שתי תוכניות מיוחדות ממירות בגרות - תוכנית תמ"ר ותוכנית באר.

א. תוכנית באר-

תכנית באר נלמדת בתפיסה פדגוגית חדשנית המשלבת שיעורים מקוונים שבהם נעשה שימוש בכלים דיגיטליים לשם יצירת חוויה לימודית משמעותית יחד עם שיעורים פנים-אל-פנים של המורה עם תלמידי הכיתה, שבהם באים לידי ביטוי עקרונות 'לב לדעת' (חיבור אישי, רלוונטיות, ערכים ועוד).

בתכנית באר גלומים מאפיינים היכולים לסייע לתלמידים עולים חדשים, להלן נדגים:

- קצב הלמידה הינו אישי ומאפשר ליווי פרטני של המורה או של כוח עזר חינוכי.
- הטקסטים בתוכנית באר ניתנים להשמעה או לקריאה.
- הפלטפורמה EDX מאפשרת תרגום של כל התוכן של תכנית באר לעשרות שפות זרות.
- תלמיד עולה חדש הזכאי להתאמות כמו הבחנות בעל פה יקבל את ההתאמה גם בתכנית באר.

מומלץ להתייעץ עם נאווה פריד מדריכה ארצית לתוכנית באר למענה מיטבי לתלמידים העולים החדשים.

ב. תוכנית תמ"ר-

תכנית תמ"ר מאפשרת לבתי ספר המעוניינים בכך, להמיר את בחינת הבגרות בשתי יחידות החובה בהיסטוריה, בלימוד על דרך החקר. ליבה של תכנית החקר הוא להפוך את התלמיד מ"לומד היסטוריה" להיסטוריון בעצמו, זאת הן על ידי הקניית מיומנויות החקר והתנסות בכתיבת תלסיט-חקר או עבודת חקר.

מומלץ להתייעץ עם רחלי שיינר מדריכה ארצית לתוכנית תמ"ר למענה מיטבי לתלמידים העולים החדשים.

3. לימודי היסטוריה בחטיבת הביניים

לימודי היסטוריה בחטיבת הביניים מהווים בסיס חשוב מבחינת ידע ומיומנויות ללימודי החטיבה העליונה.

הלמידה הינה ספירלית, והידע והמיומנויות הנרכשים בחטיבת הביניים מהווים בסיס חיוני להמשך הלמידה, בעיקר עבור תלמידים המגיעים מרקעים תרבותיים שונים.

ברמת הידע:

נמליץ לשים דגש על מושגי יסוד ועל השלמת פערים בסיסיים, היכרות עם דמויות היסטוריות וכדו'.

ברמת המיומנויות:

נשים דגש על ציר הזמן ועל הכרת המפה.

נמליץ לשים דגש על מיומנויות שפתיות - שימו לב שניתנות שעות לעולים בחטיבת ביניים, בהתאם לשנת עלייה וגורמים נוספים. לעיתים השעות צבועות כשעות שפה ומומלץ לבקש לעבוד עם התלמידים על טקסטים ונושאים היסטוריים המותאמים לרמתם.

בחט"ב אין הלימה המותאמת עבור תלמידים עולים חדשים, והמורה יפעיל שיקול דעת בבחירת נושאים רלוונטיים מתוך תוכנית הלימודים לחטיבות הביניים.

להלן קישור למסמך תוכנית לימודים חטיבת ביניים.

ניתן למצוא **הצעות לשיעורים במארו הלמידה הדינמי לחטיבת הביניים**. כל מורה יכול לעבד את השיעורים ולהתאים אותם לתלמידיו.

ברמת ההערכה:

מומלץ לתת לתלמידים להתמודד בהדרגה עם שאלות בסגנון בחינת הבגרות שידרשו לעשות. כך, את התלמידים הזכאים לבחינת בגרות עולים ניתן לפטור מהתמודדות עם מקורות מילוליים בבחינות כבר בחטיבת הביניים.

הרצאות והקלטות להעשרת המורה

הרצאות מתוך השתלמות עולים חדשים מבית הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד:

- [עלייה בקליטת עלייה - יעל עמיאל שיף.](#)
- [מאפייני למידה הוראה-הערכה בקרב תלמידים יוצאי אתיופיה - דר' מיכל שליפר](#)

שילוב תלמידים עולים מאתיופיה

- [עקרונות ודגשים במפגש הבין תרבותי עם יוצאי אתיופיה](#)
- [מאפייני תלמידים יוצאי אתיופיה בשילוב במערכת החינוך בישראל](#)
- [החינוך באתיופיה והשתלבות אתיופים במערכת החינוך בישראל](#)

דו לשוניות בסביבה רב תרבותית

- [דו לשוניות בסביבה רב תרבותית סיכויים וסיכונים](#)
- [קוגניציה שפה והתפתחות](#)
- [קריאת ספרות יפה](#)
- [לקות שפה ספציפית \(SLI\) באוכלוסייה דו לשונית](#)

לשאלות ולהבהרות אפשר לפנות למדריכה הארצית מוריה בר-און **הממונה על אוכלוסיות מיוחדות** - עולים חדשים (חינוך מיוחד, מחוננים ומצטיינים):

טלפון: 052-7503256

דואר אלקטרוני: mooriyale@gmail.com

"לרבים רבים הבאים אלינו – או המובאים אל חופינו מרחוק ואף מקרוב (וחוששני, גם ללא - מעטים הגדלים כאן או היילודים כאן) – עדיין לא הפך החוף הזה בית. תפקידנו החינוכי הוא לעשות להם את הארץ הזאת, ואת העולם הרוחני שהצמיח אותה, לבית שהנפש אחוזה ודבוקה בו.

וזה לא יושג בלי אווירה של אהבה-ללא-חשבונות, של כבוד-בלתי-מזויף, של הידבקות בעם ובגורלו ובתולדותיו הטראגיות, בערכיו הרוחניים, ביצירתו החיה ובחזון תקומתו, אשר יסודותיה ה'לאומיים' וה'אנושיים', ה'מוסריים' וה'סוציאליים' ניתנים להפרדה רק במילונינו ובנוסחאותינו, אך לא בהתגלמותה החיה" (ברל כצנלסון)

